

TUUSULA

TUUSULAN KUNNAN KOTOUTTAMISOHJELMA

Kotouttamisohjelma 2020 -2022

Sisällys

1. Johdanto	3
2. Äidinkielen ja kansallisuuden perusteella kootut tilastot Tuusulasta	3
3. Kotouttamistyön valtakunnalliset linjaukset sekä keskeiset käsitteet.....	9
4. Tuusulan kunnan kotouttamistyön keskeiset tehtävät ja tavoitteet	11
5. Alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta.....	12
5.1 Pakolaisten vastaanotto Tuusulan kunnassa.....	13
6. Varhaiskasvatusikäisten kotoutumisen tukeminen.....	14
7. Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen.....	15
7.1 Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen	16
7.2 Valmistavan opetuksen jälkeen annettava tuki.....	17
7.3 Suomi toisena kielenä (suomi 2-opetus).....	18
8. Aikuisikäisten ja yli 16-vuotiaiden kotoutumisen tukeminen.....	19
9. Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat toimenpiteet.....	20
10. Kotoutumista tukevat kulttuuri- ja vapaa-aika palvelut.....	22
11. Kotoutumista edistävät terveystalvelut	23
12. Kotouttamista tukeva viestintä ja tiedottaminen	24
13. Monialainen verkostoyhteistyö eri tahojen kanssa.....	25
14. Henkilöstön koulutus.....	26
15. Pakolaisten kotoutumista edistävät toimenpiteet	27
15.1. Alkukartoitus ja kotouttamissuunnitelma:	27
15.2 Muut kotoutumista edistävät tekijät	28
16. Tulkkipalvelut	28
17. Kotoutumispalveluiden kehittäminen tulevaisuudessa.....	29
18. Kotouttamisohjelman seuranta.....	30

1. Johdanto

Maahanmuuttajien kotoutumisen kehittämisessä, suunnittelussa ja seurannassa kunnalla on yleis- ja yhteensovittamisvastuu. Kunnan on laadittava kotoutumisen edistämiseksi ja monialaisen yhteistyön vahvistamiseksi kotouttamisohjelma. Kunta vastaa kotouttamisohjelman toimeenpanosta, kehittämisestä sekä seurannasta. Ohjelma otetaan huomioon kuntalain (410/2015) 110 § mukaista talousarvioita ja -suunnitelmaa laadittaessa. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, 32§). Kotouttamissuunnitelman laatiminen on myös edellytyksenä valtion kunnille maksamien korvausten saamiseksi kansainvälistä suojelua saavien vastaanotosta.

Tuusulassa kotouttamisohjelma on yksi kunnan hyvinvointisuunnitelman alaohjelmista. Kotouttamisohjelmaan kirjataan tavoitteet ja niiden toteutumisesta raportoidaan hyvinvointikertomuksen yhteydessä. Tuusulassa edellisen kotouttamisohjelman kunnanvaltuusto hyväksyi vuonna 13.6.2016. Ohjelma tarkastettiin ja se laadittiin uudistuneen kotouttamislain (1386/2010) mukaiseksi.

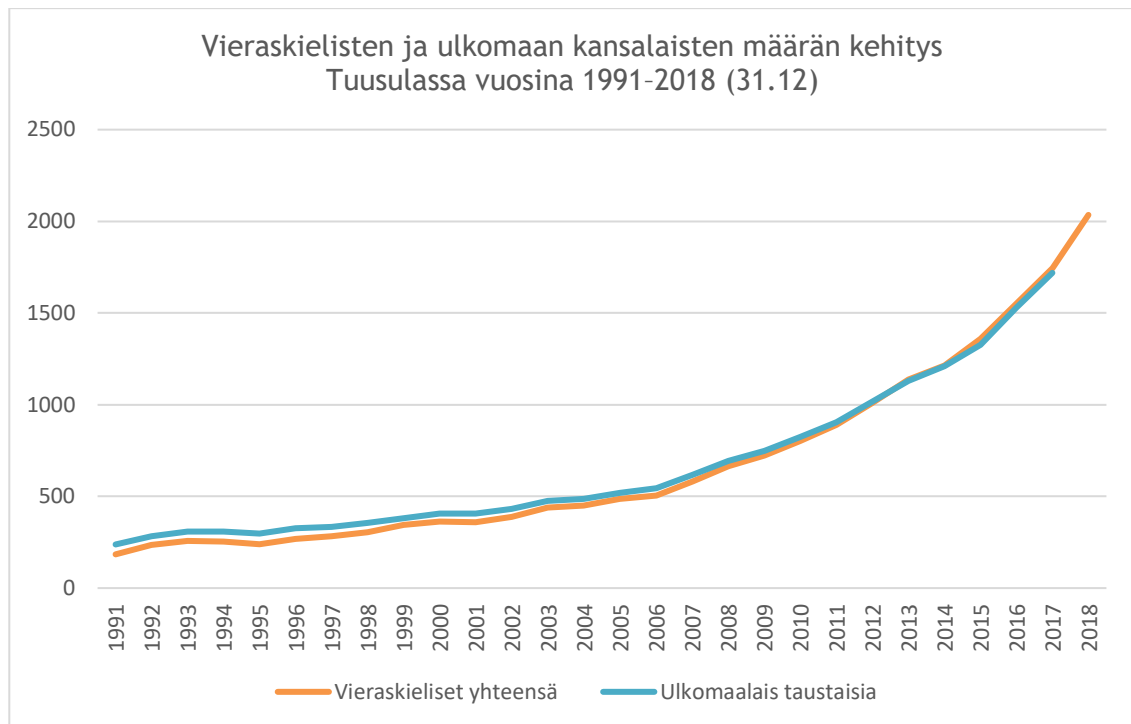
Tämän kotouttamisohjelman tavoitteena on kuvata sitä, miten maahanmuuttajatyö Tuusulassa on käytännössä organisoitu ja mitkä ovat kotouttamistyön keskeiset toimijat sekä työmuodon päätavoitteet. Tästä syystä mukana kirjoittamistyössä on alusta asti kunnan useat eri toimialat kuvaamassa kotouttamistyötä arkipäivää ja hyviä työkäytäntöjä. Kotouttamisohjelma on laadittu kaudelle 2020 - 2022. Kaksivuotiseen kotouttamisohjelmaan päädyttiin, koska vuoden 2022 jälkeen on todennäköistä, että yhteistyössä alueen muiden maahanmuuttotyötä tekevien kanssa laaditaan yhteinen alueellinen kotouttamisohjelma.

Tuusulan alueella maahanmuutolle on ollut leimallista, että työperäistä maahanmuuttoa sekä perhesiteen perusteella tulleita maahanmuuttajia on ollut kunnassa jo verrattain pitkään. Vuodesta 2016 alkaen kansainvälistä suojelua saavien vastaanotto käynnistyi uudestaan Tuusulassa koko Eurooppaa syksyllä 2015 kohdanneen turvapaikkakriisin jälkeen. Tällöin Suomesta myönteisen oleskeluluvan saaneille henkilöille tuli löytää eri kunnista mahdollisimman nopeasti kunta- paikat.

2. Äidinkielen ja kansallisuuden perusteella kootut tilastot Tuusulasta

Maahanmuuttajat ovat pysyvä osa eurooppalaista ja suomalaista yhteiskuntaa. Eniten ulkomaalaisia asuu pääkaupunkiseudulla. Maahanmuuttajamäärä lisääntyy nopeasti myös pääkaupungin läheisyydessä olevissa kunnissa. 31.12.2018 Tuusulassa asukasluku oli tilastokeskuksen mukaan 38 664, joista ulkomaalaisia oli 1500 henkeä (3,8% kuntalaisista) Äidinkielenään muuta kuin suomea, ruotsia tai saamea puhuvia oli Tuusulassa 2035 henkeä, eli 5,2 tuusulalaisista. Suurimmat ulkomaalaisryhmät ovat virolaiset ja venäläiset. Suurin osa maahanmuuttajista on tullut tänne työn tai avioliiton perusteella. Melko pieni osa Tuusulassa maahanmuuttajista on pakolaisia aikanaan Suomeen tulleita. Kunta on vastaanottanut pakolaisia vuonna 1991 (10 henkeä) ja vuonna 1992 (21 henkeä). Vuoden 2016 jälkeen kuntaan on tullut yhteensä 114 kansainvälisen suojelun saanutta henkilöä kolmen vuoden aikana.

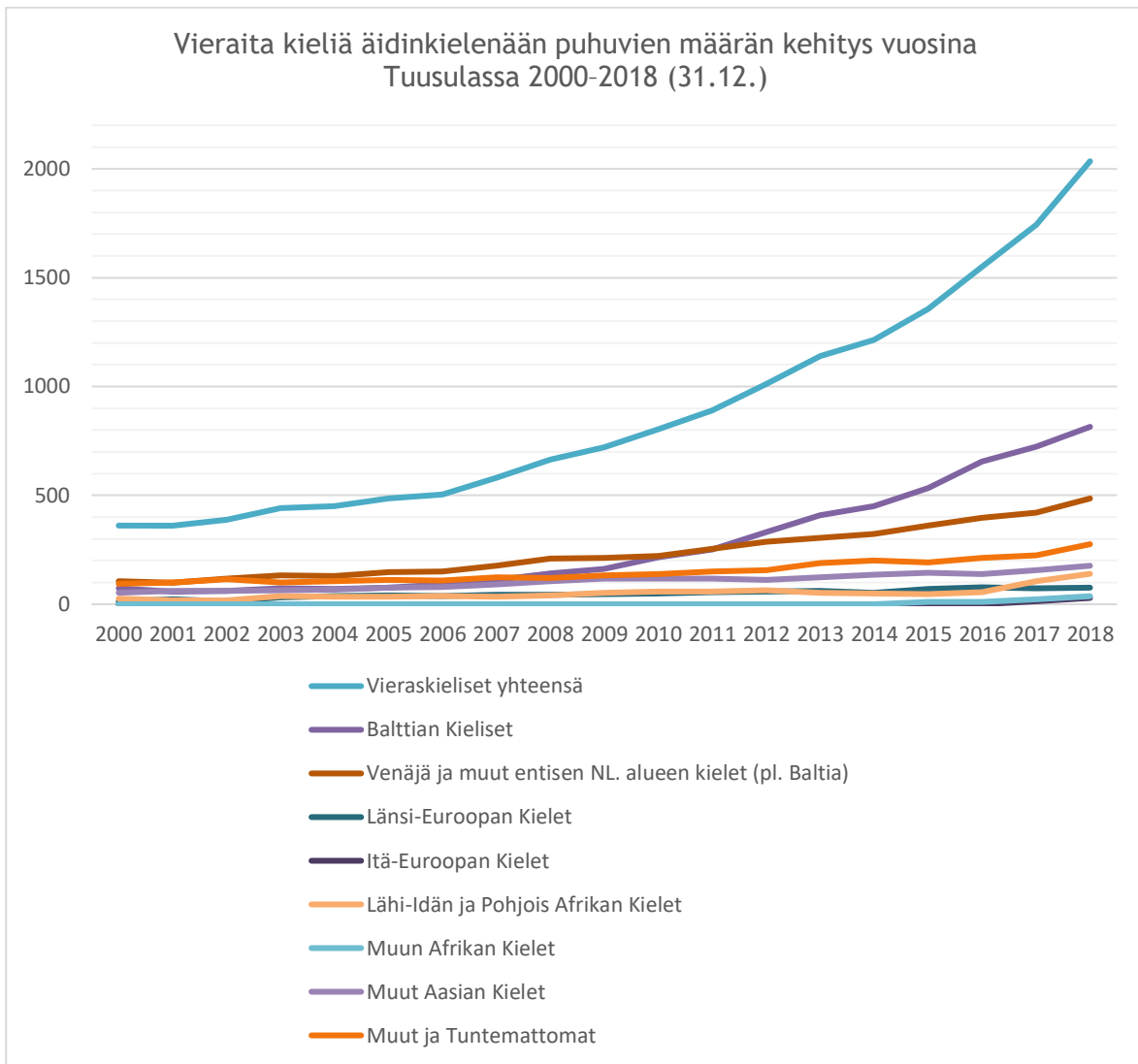
Tuusulassa asuvien vieraskielisten puhumien äidinkielten määrä on kasvanut 2000-luvulla alle kolmestakymmenestä eri äidinkielestä yli viiteenkymmeneen eri äidinkieleen.

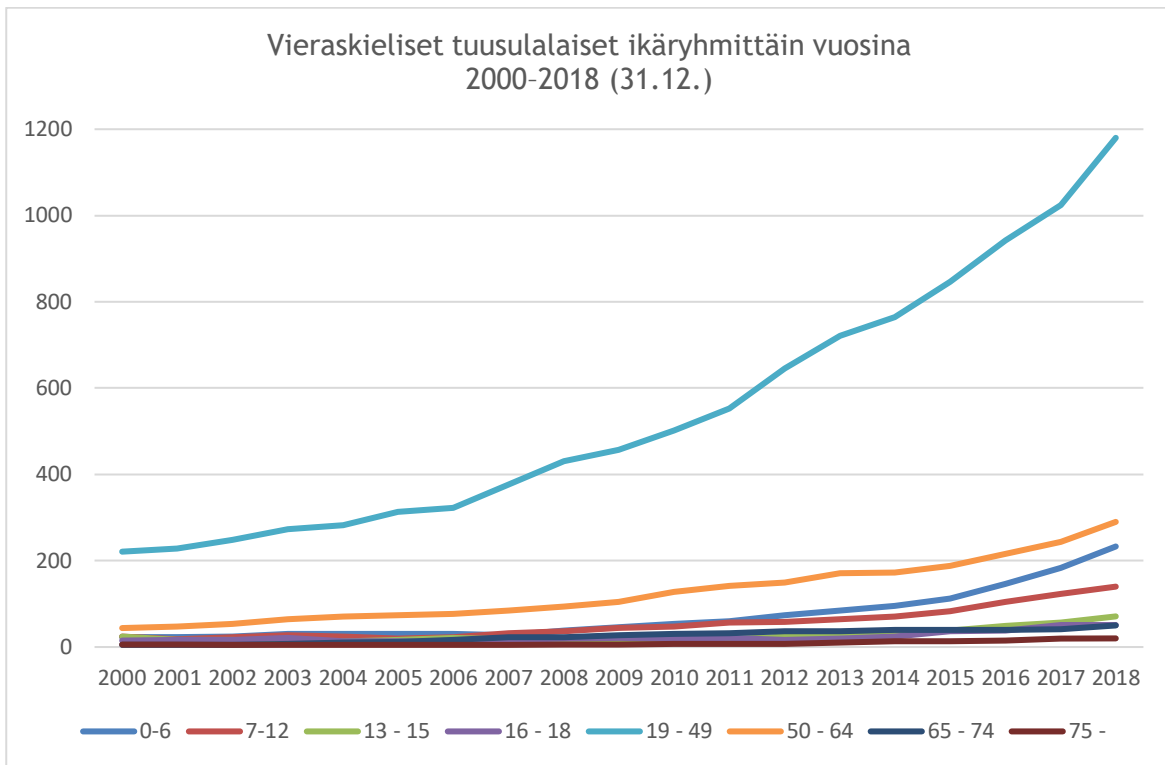
Kuvio 1: Vieraskielisten ja ulkomaan kansalaisten määrän kehitys Tuusulassa vuosina 1991-2018 (31.12.).

Vuodesta 1991 vieraskielisten määrä Tuusulassa on noussut reilusta sadasta (01.01.1991: 124) lähes tuhanteen neljäänsataan henkeen (31.12.2018: 2034).

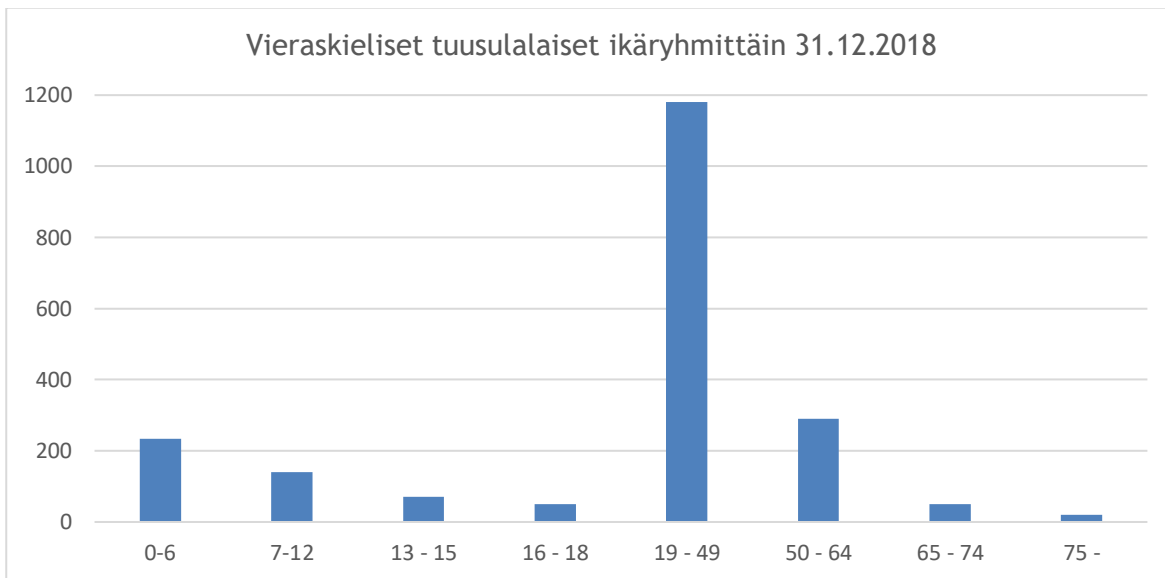
Ulkomaan kansalaisten määrä Tuusulassa on noussut vuodesta 2000 (290) yli seitsemälläsadalla hengellä kuudessatoista vuodessa. 31.12.2017 Tuusulassa asui 1719 ulkomaan kansalaista.

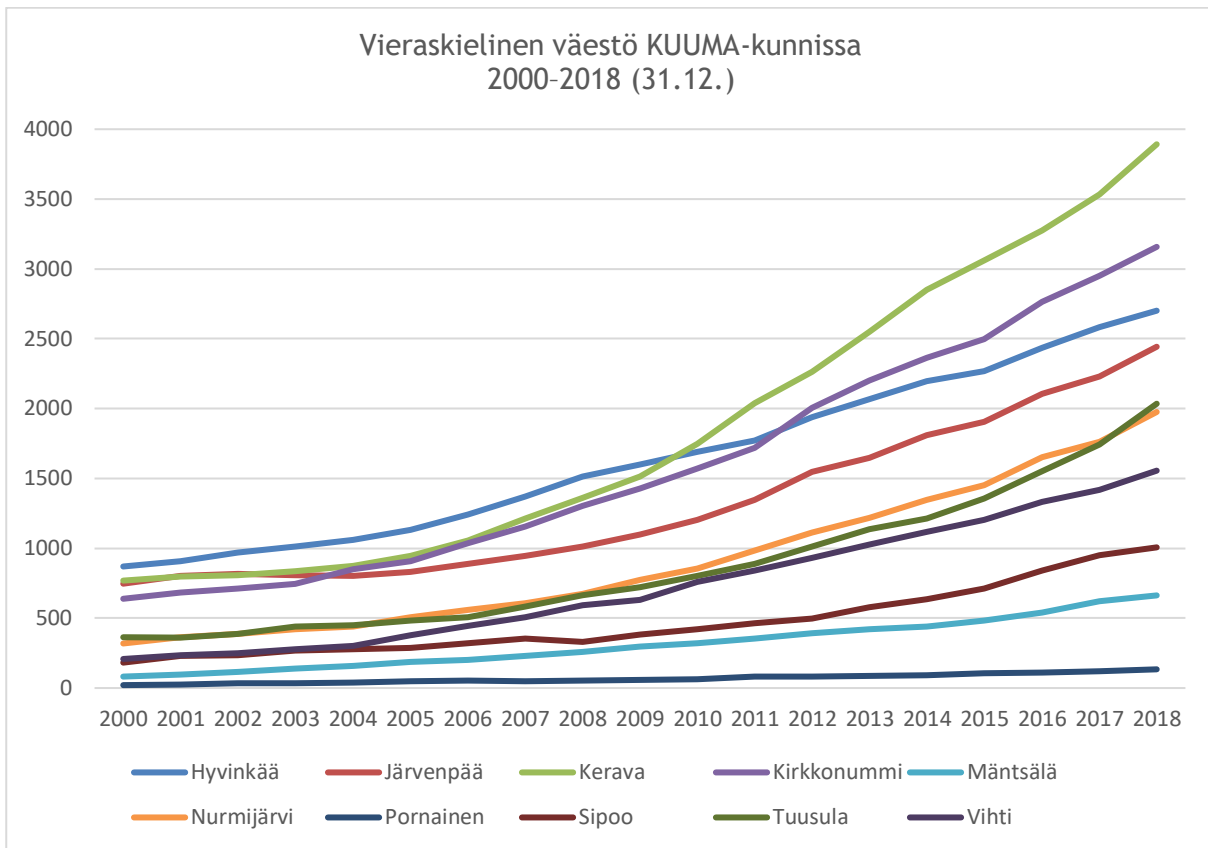
Kuvio 2: Vieraita kieliä äidinkielenään puhuvien määrän kehitys vuosina 2000-2018 (31.12.)

Kuvio 3: Vieraskieliset tuusulalaiset ikäryhmittäin vuosina 2000-2018 (31.12.)

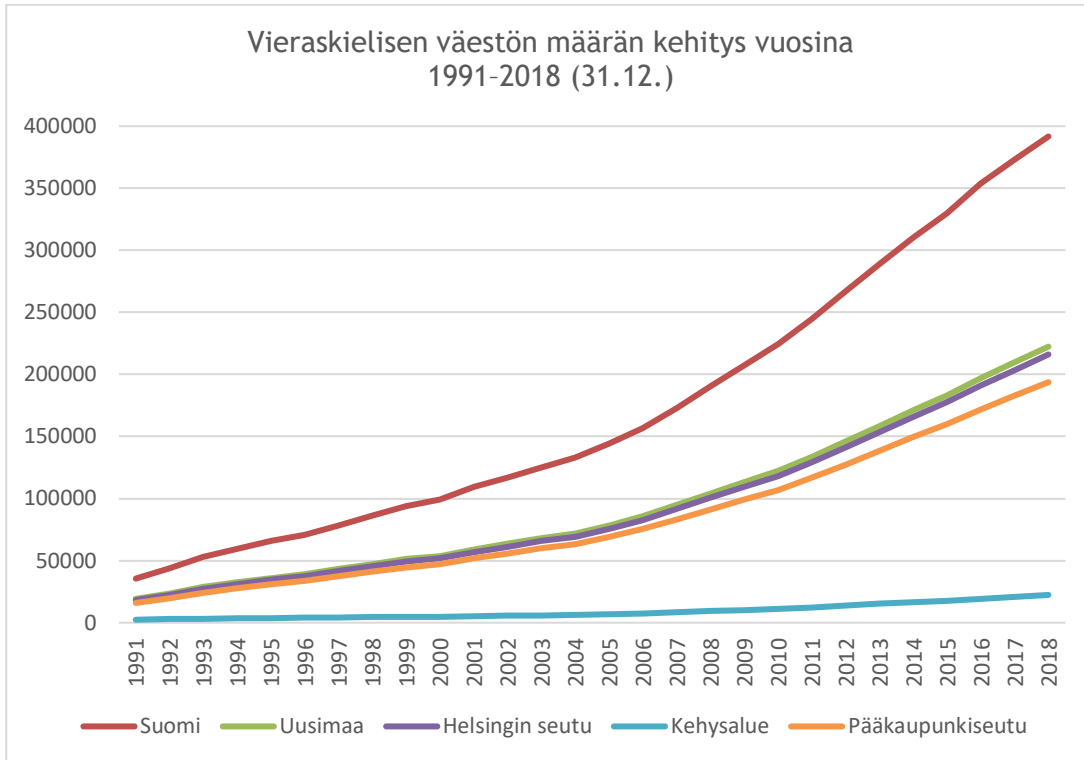

Kuvio 4: Vieraskieliset tuusulalaiset ikäryhmittäin 31.12.2018

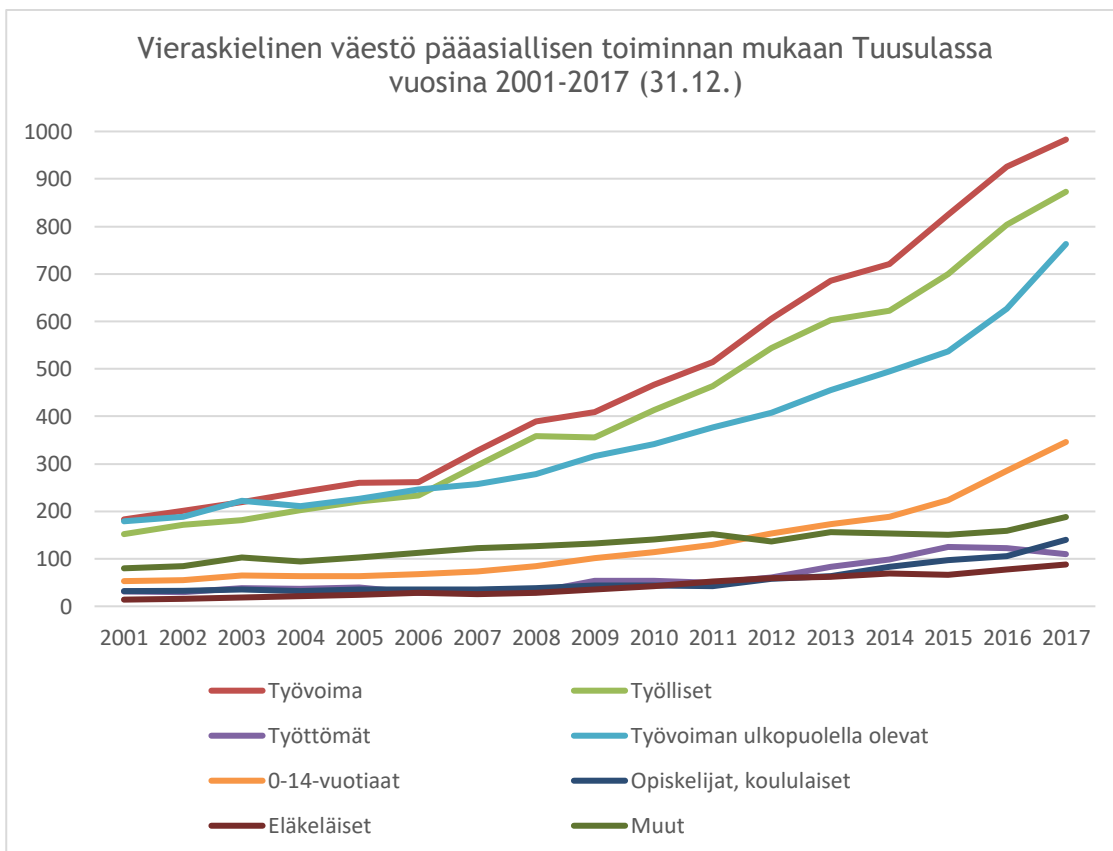

Kuvio 5: Vieraskielinen väestö KUUMA-kunnissa 2000-2018 (31.12.)

Naapurikunnissa asui 31.12.2018 vieraskielistä väestöä asui eniten Keravalla (3892), Hyvinkäällä (2701) ja Järvenpäässä (2443)). Tuusulassa vieraskielistä väestöä on (2035) ja Nurmijärvellä ((1976). Vähiten vieraskielisiä asui naapurikunnista Mäntsälässä (663) sekä Pornaisissa (134).

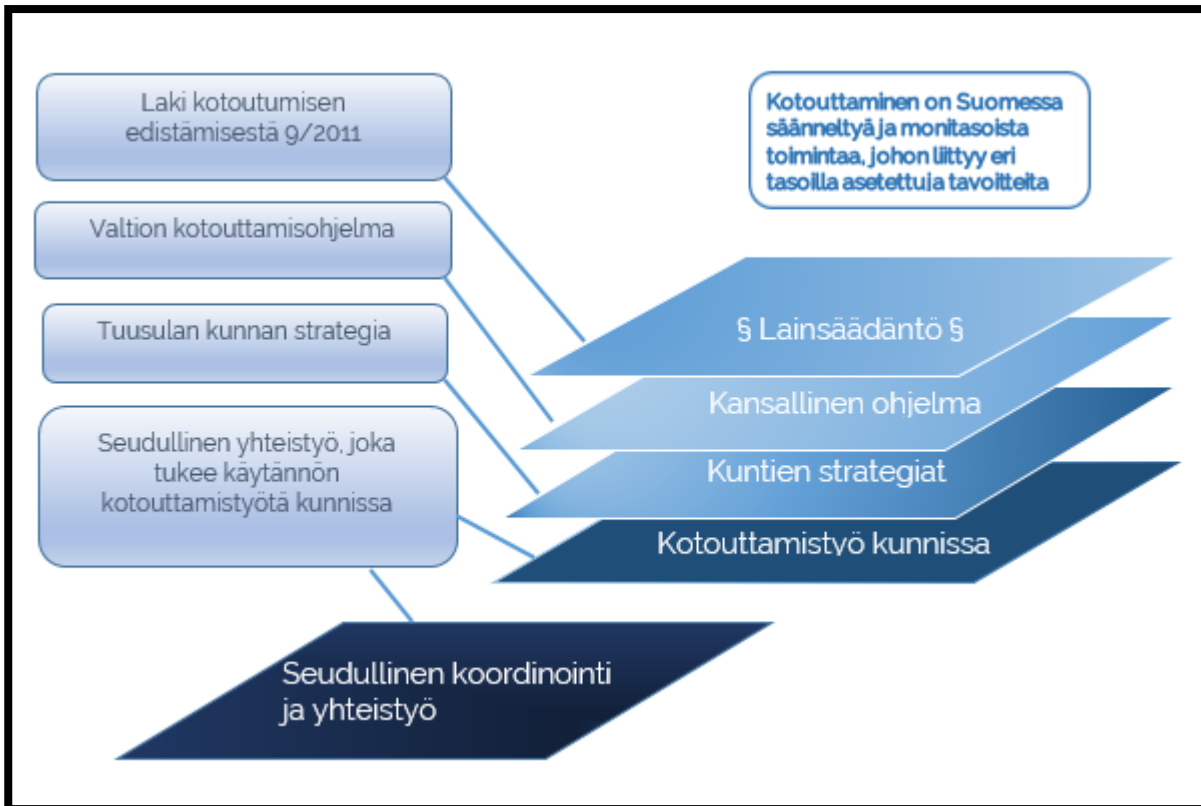

Kuvio 6: Vieraskielisen väestön määrän kehitys vuosina 1991-2018 (31.12.) Suomessa, Uudellamaalla, Helsingin seudulla, Kehysalueella ja Pääkaupunkiseudulla.

Kuvio 7: Vieraskielinen väestö pääasiallisen toiminnan mukaan Tuusulassa vuosina 2001-2017 (31.12.).

3. Kotouttamistyön valtakunnalliset linjaukset sekä keskeiset käsitteet

Kuva 1: Kotouttamiskentän kerrosmalli (Lähde: Etelä-Kymenlaakson kotouttamisohjelma 2013-2018).

Valtakunnallisella tasolla kotoutumista ohjaavat lait ja ohjeistukset:

- Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/ 2010
- Sosiaalihuoltolaki 1301/ 2014
- Ulkomaalaislaki ja Suomen solmimat kansainväliset sopimukset säätelevät ulkomaalaisten maahantuloa, oleskelu- ja työluvan myöntämistä sekä maasta lähtöä. Tärkeimmät Suomea sitovat sopimukset ovat YK:n vuoden 1951 pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus sekä ihmisoikeuksien julistus vuodelta 1948
- muut sovellettavat lait
- Valtion kotouttamisohjelma vuosille 2016-2019, Valko 2 (Luonnos 12.1.2016)
- Tavoitealue 1: Edistetään ihmisarvoa kunnioittavaa keskustelukulttuuria, eikä rasismia sallita
- Tavoitealue 2: Tuodaan maahanmuuttajien oman kulttuurin vahvuudet vahvistamaan osaltaan Suomen innovaatiokykyä
- Tavoitealue 3: Tehostetaan kotouttamista poikkihallinnollisesti
- Tavoitealue 4: Edistetään valtion ja kuntien välistä yhteistoimintaa kansainvälistä

Syyskuussa 2011 astui voimaan uusi laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010). Uuden kotoutumislain lähtökohdana on vastata maahanmuutossa tapahtuneisiin muutoksiin. Lain mukaan kaikille oleskeluluvan saaneille ja oleskeluoikeutensa rekisteröineille henkilöille annetaan perustietoa yhteiskunnasta ja ohjausta palveluista.

Lakiuudistuksen keskeiset kohdat ovat:

- Kotouttamislaissa huomioidaan kaikki eri syistä Suomeen muuttavat henkilöt
- Kotoutumisen kaksisuuntaisuutta edistetään. Kotoutuminen edellyttää maahanmuuttajien ja kantaväestön vuorovaikutusta ja yhteistä toimintaa
- Kotouttamistoimenpiteiden vaikuttavuutta lisätään ja niiden seuranta parannetaan.
- Alkuvaiheen ohjausta parannetaan. Maahantulon alkuvaiheessa on tärkeää saada tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, oikeuksista ja velvollisuuksista sekä neuvontaa kielikoulutuksesta ja työnhausta
- Haavoittuviin ryhmiin kuuluvien syrjintää ehkäistään. Haavoittuviin ryhmiin kuuluvat esimerkiksi vammaiset, vanhukset ja vaikeassa tilanteessa elävät naiset ja lapset.
- Maahanmuuttajien osallisuutta lisätään.
- Pakolaisten hallittua kuntiin sijoittamista vahvistetaan.

Tuusulassa kotoutumista ohjaavat strategiat ja ohjelmat:

Hyvinvointisuunnitelma
Kuntastrategia

Keskeiset käsitteet:

Maahanmuuttaja on yleiskäsite kuvaamaan henkilöä, joka oleskelee maassa muuta kuin matkailua tai siihen verrattavaa lyhytaikaista oleskelua varten myönnetyllä luvalla tai jonka oleskeluoikeus on rekisteröity tai jolle on myönnetty oleskelukortti

Pakolainen on henkilö, joka on kotimaansa ulkopuolella ja jolla on perusteltua aihetta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta.

Turvapaikanhakija on henkilö, joka pyytää oleskeluoikeutta ja suojaa vieraasta maasta. Turvapaikanhakijan pakolaisuus todetaan vasta hakemukseen annetulla päätöksellä.

Kiintiöpakolainen on henkilö, jolla on YK:n pakolaisjärjestön UNHCR:n myöntämä pakolaisasema

Paluumuuttaja on ulkosuomalainen, joka on pitemmän tai lyhyemmän ajanjakson asunut Suomen rajojen ulkopuolella ja palaa takaisin Suomeen (esim. Ruotsin suomalaiset, Viron ja entisen Neuvostoliiton suomalaiset mm. inkeriläiset)

Paluumuuttajana pakolainen on henkilö, joka palaa kotimaahansa, jos olosuhteet kotimaassa ovat muuttuneet siten, että sinne on mahdollisuus palata ja paon syyt ovat poistuneet.

Kotouttamisella tarkoitetaan kotoutumisen monialaista edistämistä ja tukemista viranomaisten ja muiden tahojen toimenpiteillä ja palveluilla

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajien ja yhteiskunnan vuorovaikutteista kehitystä, jonka tavoitteena on antaa maahanmuuttajalle yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja samalla kun tuetaan hänen mahdollisuuksiaan oman kielen ja kulttuurin ylläpitämiseen

Kotoutumistuki on kotouttamislain piirissä olevan maahanmuuttajan etuus, joka muodostuu kelan maksamasta työmarkkinatuesta ja kunnan tarpeen mukaan maksamasta toimeentulotuesta

Integroituminen, "kotoutuminen", Integroituminen on prosessi, jossa maahanmuuttajat osallistuvat yhteiskunnan taloudelliseen, poliittiseen ja sosiaaliseen elämään. He ylläpitävät ja kehittävät omaan kulttuuriinsa ja etnisyyteen liittyviä tärkeitä asioita. Integroituminen edellyttää myös sopeutumista sekä vähemmistöltä että valtaväestöltä. Kotoutuminen on maahanmuutto- ja pakolaispoliittisen toimikunnan ehdottama käsite korvaamaan integraatiokäsitettä.

Kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan henkilökohtainen suunnitelma. Siinä voidaan sopia suomen tai ruotsin kielen opiskelun, työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen, omaehtoisen koulutuksen, ammatinvalinnanohjauksen ja kuntoutuksen, työharjoittelun, työelämävalmennuksen, valmistavan opetuksen, lasten ja nuorten kotoutumisen tukemisesta sekä muiden kotoutumista tukevien toimenpiteiden järjestämisestä ja niihin osallistumisesta. Kotoutumissuunnitelma tulee tehdä yhdessä maahanmuuttajan kanssa kahden kuukauden kuluessa oikeuden syntymisestä. Oikeus kotoutumissuunnitelmaan voi kestää viisi vuotta, jos se perustellusta syystä on tarpeen.

4. Tuusulan kunnan kotouttamistyön keskeiset tehtävät ja tavoitteet

- Kolmen vuoden kotouttamisajan tehokas hyödyntäminen. Kotoutumisaikaa voidaan jatkaa erityistilanteissa jatkaa kahdella vuodella. Kolmen vuoden aikana maahanmuuttajien kotoutumista tuetaan tehostetuilla toimenpiteillä, kuten alkuvaiheen lähiohjauksella, neuvonnalla ja suomen kielen opintoihin ohjaamisella. Alkuvaiheen kotouttamistoimien järjestämisessä kunnan maahanmuuttotiimillä on keskeinen rooli erityisesti pakolaistaustaisten henkilöiden kotouttamisessa.
- Mielekkäiden koulutus- ja työllistymispolkujen löytäminen uusille tulijoille. Tämä toteutetaan tiiviissä yhteistyössä työllisyyspalveluiden kanssa.
- Maahanmuuttajat yhdenvertaisina kuntalaisina: yhteistyö paikallisten järjestöjen ja yhdistysten kanssa, jokaiselle pyritään löytämään oma paikka lähiyhteisöstä.
- Tuetaan vuorovaikutuksen, osallisuuden ja hyvien suhteiden lisääntymistä kantaväestön ja ulkomaalaistaustaisten asukkaiden kesken.

5. Alkuvaiheen ohjaus ja neuvonta

Kunnan on lakisääteisesti huolehdittava osaltaan maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksesta, neuvonnasta ja tiedottamisen toteutumisesta sekä perustiedon antamisesta suomalaisesta yhteiskunnasta. (1386/2010,).

Tuusulan kunnan maahanmuuttopalvelut antaa ohjausta ja neuvontaa kansainvälistä suojelua saaville eli pakolaisille kotouttamisajan puitteissa (4 vuotta kiintiöpakolaiset sekä 3 vuotta muut kansainvälisen suojelua nauttivat henkilöt). Lisäksi neuvontaa ja eteenpäin ohjausta tarjotaan tarvittaessa työperäisille tai avioliiton kautta kuntaan muuttaville.

Maahanmuuttotiimin henkilöstöresurssit:

1 kokopäiväinen maahanmuuttokoordinaattori, 1 vakituinen pakolaisohjaaja, 1 määräaikainen pakolaisohjaaja sekä Keusote-kuntayhtymässä työskentelevä vakituinen, kokoaikainen sosiaaliohjaaja. Lisäksi maahanmuuttotiimissä työskentelee ajoittain velvoitettyöllistettyjä ja palkkatuella työllistettyjä henkilöitä.

Hyvät työkäytännöt:

1. **Asiakaspäivystykset** Tuusulan kolmessa eri kuntakeskuksessa; jalkaudutaan asiakkaiden pariin ja varmistetaan, että viranomaisasiat tulevat hoidetuiksi.
2. **Laaja-alainen verkostotyö: maahanmuuttotiimi** tekee laajasti yhteistyötä mm. kunnan eri toimialojen, eri järjestöjen, paikallisyhteisön, naapuruston, te- toimiston, kelan, oppilaitosten, asuntotoimijoiden, huoltoyhtiöiden ja poliisin kanssa.
3. **Nopea ja joustava reagointitapa:** erityisesti pakolaisten alkuvaiheen kotouttamiseen panostetaan, jotta varmistetaan hyvä arjen sujuminen. Kriisitilanteissa maahanmuuttotiimi toimii yhteistyössä muiden viranomaisten kanssa nopealla aikataululla, jotta arjen haasteet ja mahdolliset konfliktit eivät eskaloitu.
4. **Pakolaisohjaajien puhelinaika** ma-pe klo 8-9: tarjotaan puhelinneuvontaa pakolaistautaisille asiakkaille, jolloin voidaan arvioida asian kiireellisyys. Puhelinaika totuttaa uusia tulijoita myös Suomen viranomaiskäytäntöihin

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Tuusulassa asuva maahanmuuttaja saa riittävästi tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta ja uudesta kotikunnastaan.	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttotiimin asiakaspäivystykset kuntakeskuksissa • Pakolaisten kohdalla kotikäyntityö ja intensiivinen alkuvaiheen ohjaus • Työperäisten ja avioliiton kautta tulleiden konsultointi ja eteenpäin ohjaus 	Maahanmuuttopalvelut Kaikki kotouttamiseen osallistuvat toimialat

5.1 Pakolaisten vastaanotto Tuusulan kunnassa

“Kiintiöpakolaisperhe Syyriasta saapuu Helsinki-Vantaalle lokakuuisena iltana. Tuusulan maahanmuuttotiimi on heitä vastassa. Perhe on aluksi ihmeissään ja innokkaina ja kiitollisia saamastaan turvasta. Lapset pääsivät kouluun, isä kotoutumiskoulutukseen ja äiti jäi kotiin hoitamaan pikkuvauvaa. Vuoden kunnassa olon jälkeen perheellä on vaikeampi vaihe kotoutumisessa: suomen kielen oppiminen tuntuu, erityisesti vanhemmista, vaikealta, asiat etenevät ja suomalainen byrokratia on kankeaa heidän mielestään. Myös lapsilla on vaikeaa koulussa. Perhettä aletaan tukea maahanmuuttotiimin sekä valmistavan luokan opettajan kanssa. Perheen luona käytiin keskustelemassa kotikäynneillä ja pidettiin palavereja koulussa. Pikkuhiljaa perhe ymmärtää, että sopeutuminen Suomeen ei ole aina helppoa, mutta siitä huolimatta kannattaa yrittää joka päivä parhaansa.”

Kansainvälistä suojelua saavien henkilöiden eli pakolaisten vastaanotto käynnistyi Tuusulassa syyskuussa 2016 uudelleen pitkän tauon jälkeen. Kunta on vastaanottanut edellisen kerran pakolaisia vuonna 1991 (10 henkeä) ja vuonna 1992 (21 henkeä).

Pohjana pakolaisten vastaanotolle on kunnanvaltuuston 13.6.2016 tekemä päätös. Tällöin päätettiin, että vuosina 2016 -2017 otetaan vastaan yhteensä 91 kansainvälisen suojelun saanutta henkilöä. Kunnanvaltuusto päätti 13.11.2017 pidetyssä kokouksessa, että Tuusula solmii toistaiseksi voimassa olevan sopimuksen 1.1.2018 alkaen Uudenmaan ELY-keskuksen kanssa kansainvälistä suojelua saavien vastaanotosta.

Vuosittaiseksi vastaanotettavien määräksi päätettiin tuolloin 15 -20 henkeä. Valtuuston toiveena oli, että vastaanotto kohdentuu ensisijaisesti kiintiöpakolaisiin ja erityisesti lapsiperheisiin edelleen. Tässä tavoitteessa on onnistuttu hyvin, koska vuosien 2016 -2019 aikana Tuusula on ottanut vastaan pääsääntöisesti kiintiöpakolaisia ja lapsiperheitä yleisesti. Muut Tuusulaan tulleet pakolaiset ovat myönteisen oleskeluluvan saaneita henkilöitä, jotka ovat muuttaneet kuntaan eri alueiden vastaanottokeskuksista. Ns. itsenäisiä muuttajia eli omatoimisesti asunnon löytäneitä on tullut Tuusulaan vain 14 henkeä noin kolmen vuoden aikana. Kansainvälistä suojelua saaneet henkilöt ovat sijoittuneet Tuusulaan kolmeen kuntakeskukseen: Jokelaan, Hyrylään ja Kellokoskelle. Kunta saa valtiolta laskennallisia korvauksia kansainvälistä suojelua saavia henkilöistä, joiden avulla se voi palkata kotouttamistyöhön riittävästi henkilökuntaa.

Syksyllä 2016 kuntaan palkattiin maahanmuuttokoordinaattori ja hyvin pian tämän jälkeen myös pakolaisohjaaja. Helmikuussa 2017 kunta palkkasi sosiaalipalveluihin maahanmuuttajien oman sosiaaliohjaajan. Vuoden 2018 alussa maahanmuuttokoordinaattorin, pakolaisohjaajan ja sosiaaliohjaajan toimet vakinaistettiin. Tällä haluttiin varmistaa, että uusien tulijoiden kotouttaminen onnistuu ja että työmuodolla on jatkuvuutta. Vuodesta 2016 tähän hetkeen kotouttamistyön asiakkaiden määrä on lähes 5-kertaistunut. Työmuoto on kehittynyt pilottimaisesta toiminnasta koko kuntaa koskevaksi työmuodoksi. Kolmen vuoden aikana työmuodon rakenteita on kehitetty vastaamaan nykyistä asiakasmäärää ja kehitetään edelleen. Nykyisin työmuoto on koko kunnan Yhteisten Palveluiden yksikössä ja maahanmuutto- ja työllisyyspalvelut yhdistettiin lokakuussa 2018 samaan kokonaisuuteen. Tällä yhdistymisellä haluttiin korostaa sitä, että maahanmuuttajien työllistyminen nähdään Tuusulassa erityisen tärkeänä asiana

Uuden kotoutujan verkosto kunnassa:

6. Varhaiskasvatusikäisten kotoutumisen tukeminen

Perhetupatoiminta:

“Päiväkotiin tulee uusi maahanmuuttajataustainen lapsi. Äiti tuo ja hakee lapsen mukanaan puolivuotias vauva. Yhteistä kieltä ei vielä ole, mutta pikkuhiljaa tutustutaan ja saadaan arjet asiat hyvin hoidettua. Äidin aika kuluu pääosin yksin kotona vauvan kanssa. Muita saman kielisiä tuttavuuksia hänellä ei ole, eikä tietoa, missä voisi suomenkielisiin tutustua. Päiväkodin työntekijä ehdottaa äidille päiväkodin kanssa samassa talossa sijaitsevaa Perhetupaa. Äidille kerrotaan perhetupasta, mitä siellä tehdään ja keitä siellä käy. Äiti tuntuu innostuvan asiasta. Sovitaan aika, jolloin äiti menee perhetupaan vauvan kanssa ja päiväkodin työntekijä kertoo sen perhetuvan ohjaajalle. Äiti ei kuitenkaan tule sovittuun aikaan perhetupaan. Ohjaaja kertoo tästä päiväkodin henkilökunnalle. Tehdään uusi suunnitelma. Siinä päiväkodin työntekijä tarjoutuu tulemaan äidin kanssa ”vauvalaan”. Sovitaan taas uusi päivä. Sovittuna päivänä äitiä ei näy päiväkodissakaan. Taas tehdään uusi suunnitelma. Pyydetään vanhemmat keskusteluun, johon otetaan myös tulkkikielinen ja perhetuvan ohjaajan mukaan. Koitetaan selvittää, mikä auttaisi äitiä menemään perhetupaan. Keskustelussa selviää, että äiti on ollenkaan ymmärtänyt, mikä paikka se on. Asia selvitetään ja sovitaan taas uusi aika. Nyt äiti ymmärtää mistä on kysymys ja hän tulee aina välillä vauvan kanssa perhetupaan. Äiti alkaa pikkuhiljaa rohkaistumaan ja puhua suomen kieltä”.

Varhaiskasvatukseen osallistuvia lapsia on keväällä 2019 n. 2000. Näistä lapsista kunnallisten palveluiden piirissä on n.1500 ja yksityisten palveluntuottajien asiakkaina n. 500. Monikielisten perheiden osuus kokonaisuudesta on n. 200 lasta. Osalla lapsista toisen huoltajan äidinkieli on suomi. Lapset sijoittuvat melko tasaisesti kaikkiin yksiköihin. Neuvola ja maahanmuuttopalveluiden tiimi tekevät hyvää yhteistyötä ja asiakasohjausta varhaiskasvatukseen ja antavat konsultaatia ja tiedottavat myös asiakkaiden yksilöllisistä tarpeista.

Maahanmuuttajaperheitä ohjataan hakemaan varhaiskasvatus- tai varhaiskasvatuksen kerhopaikkaa lapsen suomen kielentaidon kehittämiseksi ja suomalaiseen kulttuuriin tutustumiseksi. Jo alle 3-vuotiaat ohjataan palveluiden pariin, joko varhaiskasvatukseen tai avoimeen varhaiskasvatukseen, ns. Perhetupatoimintaan, yhdessä huoltajan kanssa. 2-vuotiaat voivat aloittaa avoimen varhaiskasvatuksen kerhoissa ja siirtyä sitä kautta varhaiskasvatukseen. Näillä toimenpiteillä halutaan tukea lapsen kielitaidon kehittymistä pienestä alkaen tulemalla uuteen kieliympäristöön.

Tarvittaessa varhaiskasvatuksen erityisopettaja on mukana, kun maahanmuuttajalapselle suunnitellaan paikkaa varhaiskasvatuksessa. Aloitusvaiheessa yli 3-vuotiaalle lapselle resursoidaan tukea **kahden paikan verran/kahdenpaikkalaisuuden kuudeksi kuukaudeksi**. Tänä aikana laaditaan henkilökohtainen Suomi toisena kielenä -opetussuunnitelma (S2-suunnitelma). S2-opetuksesta vastaa ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Opetusta annetaan lapsiryhmässä ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja tukee henkilöstöä tarpeen mukaan.

Hyvät työkäytännöt:

- Lapsen aloittaessa varhaiskasvatuksessa kasvattajan ja huoltajien lisäksi paikalla on hyvä olla **tulkki esim. kaksi aamupäivää**. Tulkin tehtävänä on kertoa päivän kulusta ja suomalaisesta varhaiskasvatuksesta ja sen periaatteista kasvattajan kertomana. Tärkeää on kertoa varhaiskasvatussuunnitelmasta, johon toimintamme perustuu. Apuna voi käyttää Vasun kuvin- kuvitusta tulkin kertoman tukena.
- Kuvitettu **reissuvihko** antaa vanhemmille tietoa lapsen päivästä. Kuvaamalla ja videoimalla voidaan myös kertoa lapsen arjesta varhaiskasvatuksessa.
- Tuusulan kolmessa eri kuntakeskuksessa toimivat **perhetuvat**, jotka toimivat avoimina matalan kynnyksen kohtaamispaikkoina kaikille perheille. Perhetupien yhteydessä toimii vapaaehtoisten vetämiä suomen kielen kerhoja kotiäideille.

7. Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen

Fatiman koulunaloitus:

”Fatima, 9 vuotta on tullut Suomeen Syyriasta kolme viikkoa sitten ja on ihmeissään. Ensin he saavat turvallisen kodin, lämpimiä vaatteita vapaaehtoisilta ja niitä kyllä tarvitaan, sillä Anna ei ole tottunut näin kylmään. Kotona oli aina lämmin, mutta ei enää turvallista. Kun Fatima tuli perheensä kanssa Suomeen, he saivat oman työntekijän maahanmuuttotiimistä, joka auttaa

heitä ja nyt hän kertoi, että anna pääsee kouluun. Fatima on käynyt kotona koulua mutta sitten tuli se sota. ”Minusta oli kiva käydä koulua ja odotan kovasti, että pääsen kouluun täällä Suomessa ” Fatima sanoo.

Ensimmäisenä koulupäivänä maahanmuuttotiimin ohjaaja tulee saattamaan Fatimaa äidin ja isän ja pikkuveljen kanssa kouluun. Koulussa odottaa opettaja, joka sanoo Fatimalle; ”tule tutustumaan kavereihin, täällä on turvallista eikä ketään tarvitse pelätä”. Siitä tulee kiva ja lämmin olo. Fatima ei enää jännitä, kun toinen tyttö, jolla on myös tummat hiukset ja suklaanruskeat silmät, ottaa Annaa kädestä ja sanoo oudolla kielellä jotakin. Fatima arvaa heti, että tyttö pyysi hänet mukaansa pelaamaan peliä, jossa opetellaan suomalaisia sanoja. Ensimmäisen koulupäivän jälkeen Fatima osaa jo sanoa: kiitos, mitä kuuluu ja olen Fatima. Illalla kun Fatima kömpii omaan sänkyyn, hän sanoo äidille, että ei malta odottaa huomista koulupäivää, kun siellä on se kaveri ja maailman paras opettaja.”

7.1 Perusopetusikäisten kotoutumisen tukeminen

Tuusulassa lapsi voi aloittaa koulunkäynnin perusopetukseen valmistavalla luokalla silloin kun suomen kielen taito on vähäinen tai muuten riittämätön. Tavoitteena on oppilaan siirtyminen yleisopetukseen lähikouluunsa, kun suomen kielen taito on riittävä. Opetushallituksen suosittelema valmistavan opetuksen luokan ryhmäkoko on n. 10 oppilasta.

Valmistavalle luokalle tulevat oppilaat tulevat hyvin erilaisista taustoista. Osalla lapsista on paljon kokemusta koulusta omasta lähtömaastaan ja toisilta koulutausta puuttuu kokonaan. Valmistavan opetuksen tavoitteena on oppia puhumaan, ymmärtämään, lukemaan ja kirjoittamaan suomea paremmin ja saavuttaa kehittyvä alkeiskielitaito. Kaikki opetus valmistavassa luokassa on suomen kielen opetusta, jossa painottuu **kielitietoisuus**.

Soveltuvien osin käydään läpi opetussuunnitelman luokkatasoisia sisältöjä muissa oppiaineissa. Lapsen taustasta ja tieto/taito tasosta riippuen opetussisällöt vaihtelevat lasten välillä hyvin paljon. Valmistavan opetuksen luokkia on Tuusulassa Hyökkälän koulussa, Kolsan koulussa ja Jokelan yläkoulussa. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrän lisääntyessä on ryhmien määrän lisääminen mahdollista ohjelmakauden aikana. 3.6.2019 maahanmuuttajataustaisia oppilaita oli kunnassa noin 190 henkeä. Palveluiden järjestämisessä huomioidaan mahdollisuus kuntien väliseen yhteistyöhön.

Valmistava opetus kestää Tuusulassa 6kk-24kk ja opetuksen tarvetta arvioi lapsen opettaja. Jokaiselle valmistavan luokan oppilaalle laaditaan oma opinto-ohjelma yhdessä vanhempien kanssa. Opinto-ohjelmassa kartoitetaan lapsen aiemmat tiedot ja taidot, sekä määritellään sisältöjä ja tavoitteita valmistavalle opetukselle. Alkukartoitus ja tutustuminen lapseen on erittäin tärkeää, jotta hän saa itselleen sopivan tasoista opetusta.

Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden ja heidän perheidensä perehdyttäminen ja opastus suomalaisen koulujärjestelmän erilaisiin vaihtoehtoihin on ensiarvoisen tärkeää. Sekä oppilaiden että huoltajien on tärkeä saada tietoa siitä, mitä seurauksia eri opintojen valinnoilla ja ratkaisuilla on jatko-opintoja ajatellen. Tämä koskee erityisesti perusopetuksen päättövaiheessa Suomeen muuttaneita oppilaita. Oppilashuollon palvelut on tarkoitettu myös valmistavan opetuksen oppilaille.

Suurin osa oppilaan oppitunneista on valmistavassa luokassa. Kaikessa opetuksessa huomioidaan, että oppilas ei osaa vielä suomea paljon. Opetus on toiminnallista. Lisäksi valmistavan luokan

oppilaat opiskelevat alusta asti yleisopetuksen ryhmissä taito- ja taideaineita. Valmistava opetus niveltyy osaksi perusopetusta ja koulun toimintakulttuuria. On keskeistä ymmärtää, että valmistava opetus ei tee oppilaasta valmista perusopetukseen, vaan antaa valmiuksia perusopetusta varten.

Valmistavan opetuksen järjestämisessä voidaan vaihtoehtona käyttää niin sanottua inklusiivista valmistavaa opetusta, jossa oppilas on lähikoulussa tai esiopetuksessa päiväkodissa valmistavan oppilaan statuksella. Oppilas suorittaa opintoja valmistavan opetussuunnitelman mukaisesti henkilökohtaisen opinto-ohjelman mukaan. S2-opettamisesta vastaa oppilaan oma opettaja tai koulun erityisopettaja tai muuten S2-opetukseen erikoistunut opettaja.

Vieraskielisten oppilaiden oman äidinkielen tai hänen kotonaan puhuman muun kielen opetukseen, saamen ja romanikielen opetukseen sekä ulkomailta hankitun kielitaidon ylläpitämiseksi voidaan järjestää oman äidinkielen opetusta mahdollisuuksien mukaan. Opetusryhmän muodostamiseksi täytyy olla vähintään neljä oppilasta lukuvuoden alussa. Lukuvuoden 2019 -2020 alusta aloitetaan Tuusulassa arabian opetusta ja jo 2015 -2016 on aloitettu viron ja venäjän kielten opetus. Maahanmuuttajataustaisten oppilaiden määrän lisääntymisen myötä on mahdollista, että uusia opetusryhmiä oman äidinkielen ja uskonnon opetukseen tullaan muodostamaan ohjelma-kauden aikana.

Mohamedin koulupolku:

”Mohamed on 15-vuotias poika, joka oppi lukemaan valmistavalla luokalla. Äiti ja isä haluaisivat hänestä lääkärin. Matematiikka on tosi vaikeaa eikä oikein etene kolmannen luokan vaatimuksista eteenpäin. Nuoren ja hänen vanhempien kanssa käydään monia keskusteluja siitä mikä olisi realistinen jatkopolku pojan opinnoille. Pojan mielestä kaikki on helppoa ja hän ei ymmärrä miksi opettaja on huolissaan. Keskusteluista huolimatta perhe haluaa pojan lukioon, mutta poikaa ei kuitenkaan hyväksytä lukioon. Hän päätyy opiskelemaan ammattiin valmentavalle luokalle ja saa sieltä valmiudet opiskella ensin lähihoitajaksi. Perhe ymmärtää, että Suomessa kuka tahansa voi edetä omia yksilöllistä opintopolkuaan taitotasonsa mukaan”

7.2 Valmistavan opetuksen jälkeen annettava tuki

Kun valmistavan luokan oppilas siirtyy tavalliseen perusopetusryhmään, hän tarvitsee usein enemmän tukea. Syitä tähän voivat olla oppilaan kielitaitotaso, haasteet itsenäisessä työskentelyotteessa tai opiskelutekniikoissa sekä luokkatilanteen sosiaaliset haasteet. Varsinkin reaaliaineet (esim. biologia, historia) ovat todennäköisesti aluksi vaikeita vaativan sanaston takia. Valmistavalta luokalta perusopetukseen siirtyvän oppilaan asioissa tulisi järjestää **siirtopalaveri**, jossa oppilaan, huoltajien ja tulevan luokanvalvojan lisäksi olisi mukana koulun oppilashuoltohenkilökuntaa tai muita oppilaiden tukemiseen osallistuvia opettajia tai ohjaajia. Palaverissa olisi hyvä sopia opintojen etenemiseen liittyvistä **vastuualueista ja -henkilöistä**. Oppilasta voidaan tukea koulussa monin eri tavoin. Tuntitilanteessa auttavat opettajan **kielitetoinen ote** opettamiseen, opetuksen eriyttäminen ja esim. keskeisten opettavien sisältöjen painottaminen. Lisätukea voi antaa koulunkäynninohjaaja, resurssiopettaja tai erityisopettaja tai sitä on mahdollista saada esim. tukiopetuksessa tai läksykerhossa. Oppilas voi joskus

myös siirtyä opiskelemaan haastavia sisältöjä valmistavaan luokkaan, jos koululla sellainen on ja se tilanteeseen sopii.

7.3 Suomi toisena kielenä (suomi 2-opetus)

Tavallisesti valmistavan opetuksen jälkeen nuori opiskelee suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärää, koska hänen suomen kielen taitonsa ei ole riittävä. Opetuksen tavoitteiden asettamisessa ja sisältöjen valinnassa tulee ottaa huomioon oppilaan kielitaito sekä aiemmin opitut tiedot ja taidot. Tärkeää on, että oppilas tulee osalliseksi samoista teksteistä ja tekstilajeista kuin luokkatasonsa muutkin oppilaat.

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -oppimäärän tehtävänä on tukea oppilaan suomen kielen kehittymistä sekä herättää kiinnostus ja tarjota välineitä kielitaidon elinikäiseen kehittämiseen. Yhteistyössä kotien, oman äidinkielen opetuksen sekä muiden oppiaineiden kanssa suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opetus auttaa oppilasta rakentamaan kielellistä taitotasoaan. Oppimäärän tehtävänä on tukea lapsen ja nuoren kasvua kieliyhteisön täysivaltaiseksi jäseneksi, jolla on kielelliset valmiudet jatko-opintoihin.

Kielitaitoa kehitetään kaikilla kielen käytön osa-alueilla, joita ovat kuullun ymmärtäminen, puhuminen, luetun ymmärtäminen ja kirjoittaminen. Suomen kielen oppiminen tukee kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan.

Perusopetuksen jälkeen

Yläkouluikäisenä Suomeen saapunut maahanmuuttajanuori ei ehkä ehdi saavuttaa sellaista suomen kielen taitotasoa tai eri aineiden aihekokonaisuuksien hallintaa, että peruskoulun päättötodistuksen saaminen oppivelvollisuusiän päättyessä olisi mahdollista. Jos peruskoulun oppimäärä jää kesken, koulu selvittää yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa oppilaalle sopivimman jatko-opiskelupaikan.

Oppilas voi siirtyä aikuisten perusopetuksen alkuvaiheen opintoihin, jotka vastaavat oppivelvollisuusikäisten alakoulua eli luokkia 1-6 tai suoraan aikuisten perusopetuksen päättövaiheeseen, joka vastaa vuosiluokkia 7-9. Alkuvaiheen opinnot saattavat sopia esimerkiksi, jos oppilaalla on haasteita luku- tai kirjoitustaidossa tai hän ei ole lähtömaassaan käynyt koulua lainkaan tai vain muutaman vuoden. Aikuisten perusopetuksen tavoitteena on perusopetuksen päättötodistus ja siten sen suorittaminen antaa kelpoisuuden hakea lukiokoulutukseen tai ammatilliseen peruskoulutukseen.

Jos maahanmuuttajanuori saa päättötodistuksen yläkoulun päätteeksi, hän hakee jatko-opintoihin tavalliseen tapaan yhteishaussa. Vaihtoehtoja ammattikoululle tai lukiolle ovat esim. naapurikuntien kymppiluokka, lukiokoulutukseen valmistava koulutus (LUVA) tai ammatilliseen koulutukseen valmentava opetus (VALMA).

Hyvät työkäytännöt:

1. ”Arabitorstai”: Kolsan koululla lähes kaikki valmistavan luokan oppilaiden vanhemmat puhuvat arabiaa. Tästä syystä torstaisin koululla on 1 tuntia kestävä opettajan ja arabian tulkin päivystys. Tällöin vanhemmat voivat tulla ilman ajanvarausta keskustelemaan lastensa koulunkäyntiin liittyvistä asioista.
2. **Iltapäiväkerho: 1-4. luokkalaiset** valmistavan luokan oppilaat on hyvä ohjata koulusta iltapäiväkerhotoimintaan. Iltapäiväkerho tukee integraatiota ja kielen oppimista monipuolisesti ja tehokkaasti.
3. **Positiivinen palaute**, aito kiinnostus, motivoituneet opettajat
4. Koulujen **kerhotoiminta**
5. **Verkostotyö**: tiivis yhteistyö koulun, maahanmuuttotiimin ja muiden ammattilaisten kesken

Kasvatuksen tulosalueen (koulu ja varhaiskasvatus) yhteiset tavoitteet ja toimenpiteet

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Henkilöstön tietotaidon lisääminen	<ul style="list-style-type: none"> • koulutukset, vertais-tuki ja hyvien työkäytäntöjen levittäminen 	kasvatuksen tulosalue
Suomi toisena kielenä (S2)-opetuksen järjestelyiden tehostaminen	<ul style="list-style-type: none"> • koulutukset, uuden toimen perustaminen 	kasvatuksen tulosalue
Huoltajien osallistaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Huoltajat saavat tulkin välityksellä tietoa suomalaisesta kasvatuksesta ja opetuksesta, Suomi toisena kielenä (S2-opas) 	kasvatuksen tulosalue

8. Aikuisikäisten ja yli 16-vuotiaiden kotoutumisen tukeminen

Oppivelvollisuusiän ylittäneiden tuusulalaisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksesta vastaa Uudenmaan ELY-keskus, joka ostaa kotoutumiskoulutukset työvoimapolitiittisena toimenpiteenä. Kotoutumiskoulutuksen tavoitteena on saada maahanmuuttajalle sellaiset kielelliset ja yhteiskunnalliset valmiudet, joiden avulla maahanmuuttaja pystyy toimimaan työelämässä ja haakeutumaan opintoihin. Lisäksi Tuusulan kansalaisopistot tarjoavat vapaan sivistystyön oppilaitoksina aikuisille maahanmuuttajille kotoutumista edistävää suomen kielen koulutusta ja mahdollisuuden erilaiseen harrastustoimintaan. Ennen ammatillista peruskoulutusta maahanmuuttaja

voi osallistua valmistavaan koulutukseen. Valmistava koulutuksen laajuus on 20-40 opintoviikkoa, ja se kestää puolesta vuodesta yhteen vuoteen. Valmistavan koulutuksen tavoitteena on parantaa opiskelijan kielitaitoa ja muita ammatillisissa opinnoissa tarvittavia valmiuksia ja elämänhallintaa. Valmistavassa koulutuksessa opiskellaan suomen tai ruotsin kieltä sekä matemaattisia ja yhteiskunnallisia aineita. Samalla tutustutaan eri ammatteihin ja ammatilliseen opiskeluun.

Maahanmuuttajat voivat suorittaa peruskoulun aikuislukioissa. Peruskoulun suorittaminen edellyttää vähintään tyydyttävää suomen kielen taitoa.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Suomen kielen taidon edistäminen	<ul style="list-style-type: none"> Suomea ulkomaalaisille 1 ja 2 -kurssit 	Kasvatuksen tulosalue/kansalaisopisto
Lisätään kansalaistaitoja ja vahvistetaan sosiaalisia verkostoja	<ul style="list-style-type: none"> Osallistuminen opintoihin, joissa suomen kielen taito ei välttämätön 	Tuusulan Kansalaisopisto, 3. sektori
Nuorille maahanmuuttajille peruskoulun päättötodistus	<ul style="list-style-type: none"> Tiivistetään oppilaanohjauksen yhteistyötä lähialueen eri oppilaitosten kesken 	Oppilaitokset sekä kunnan maahanmuuttopalvelut
Tuetaan työelämän ulkopuolella olevien maahanmuuttajien (kotiäidit, iäkkäät) yhteiskuntaan osallistumista järjestämällä suomen kielen opetusta ja muita kotouttamistoimia	<ul style="list-style-type: none"> Perhetupatoiminta tukee maahanmuuttajien arjessa tapahtuvaa suomen kielen opettelua ja lisää yhteiskuntatietoutta ja mahdollistaa osallistumisen matalan kynnyksen toimintaan. 	Kasvatuksen tulosalue, 3. sektori, Maahanmuuttopalvelut

9. Maahanmuuttajien työllistymistä tukevat toimenpiteet

Maahanmuuttajien työllisyysaste on Suomessa heikompi kaikissa ikäryhmissä kantaväestöön verrattuna. Verrattaessa Tuusulaa koko maan tilanteeseen, on ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden tilanne selvästi parempi. Maahanmuuttajista jää suurempi osa ilman perusasteen jälkeistä koulutusta kuin koko väestössä keskimäärin, mikä entisestään vaikeuttaa heidän pääsyään työmarkkinoille.

Keski-Uudenmaan kunnissa aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutusta järjestetään Keravalla ja Hyvinkäällä sekä lisäksi lähikunnista Vantaan Tikkurilassa.

Kohdennetun työhönvalmennuksen lisäksi kunta tarjoaa:

- kuntapaikan saaneiden asiakkaiden palkkaamiseen taloudellista sekä perehdytykseen liittyvää tukea työnantajalle.
- Kotoutumiskoulutuksen loppuvaiheessa maahanmuuttajia tuetaan löytämään yhteistyössä työllisyysohjaajan ja pakolaisohjaajan kanssa sopiva jatkokoulutus- tai työllistymispolku.
- Maahanmuuttaja-asiakkaille voidaan myöntää työllisyyspalveluiden palveluvalikoimassa olevia palveluja, kuten lyhytkoulutusmaksujen kustantaminen (esim. hygieniapassi, työturvallisuuskortti tai näihin verrattavissa oleva pätevyyskoulutus) sekä matkakulujen kattaminen (julkisilla kulkuneuvoilla) asiakkaille työkokeiluun osallistumisen ajaksi.
- Kohdistetuilla tuilla voidaan vaikuttaa suoraan työllistymiskynnyksen madaltamiseen ja helpottaa esimerkiksi työkokeilupaikan vastaanottoa tiukassa taloudellisessa tilanteessa.

Keski-Uudenmaan kunnilla, työvoimahallinnolla ja Kelalla on yhteinen Työvoiman monialainen yhteispalvelu (TYP), jonka yhtenä painopisteenä on palvelu maahanmuuttaja työnhakija-asiakkaita. Moniammatillisella verkostotyöllä saavutetaan tehokkaampaa palveluohjausta silloin kun asiakkaalla on havaittuja työllistymisen esteitä.

Toisena haasteena on kotoutumiskoulutuksen jälkeen opintoihin pääseminen. Oppilaitokset edellyttävät riittävää suomen kielen taitoa. Kuntien on tarkoituksenmukaista tehdä tiivistä yhteistyötä maahanmuuttajien opiskelemaan ohjauksen kanssa, jotta mahdollisimman moni aikuinen maahanmuuttaja ohjautuu tarpeisiinsa nähden sopivaan koulutukseen.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Maahanmuuttajilla on taustastaan riippumatta käytävissä paikallinen, joustava ja asiantunteva palveluverkosto, joka tarjoaa mahdollisuuksia löytää yksilöllinen väylä työelämään	<ul style="list-style-type: none"> • Kaikille kansainvälistä suojelua saaneille asiakkaille tarjotaan aktiivisesti työhönvalmennusta sekä huolehditaan eteenpäin ohjaamisesta jo kotoutumiskoulutuksen aikana. • Muita työnhakijamaahanmuuttajia kontaktoidaan aktiivisesti ja tiedotetaan heitä tarjolla olevista palveluista. 	Kunta, Maahanmuutto- ja työllisyyspalvelut TE-toimisto
Kunnassa asuvien maahanmuuttajien sujuva integroituminen suomalaiseen työelämään tekemisen ja käytännön kokemusten kautta	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan tarjoama asiakasohjaus työelämään ja koulutukseen mahdollisimman varhaisessa vaiheessa kotoutumista • Niiden työnantajien tukeminen, jotka palkkaavat tai tarjoavat harjoittelu/kokeilupajakoja kansainvälistä suojelua saavia maahanmuuttaja-asiakkaita, taloudellisesti sekä toiminnassa. 	Maahanmuutto- ja työllisyyspalvelut

10. Kotoutumista tukevat kulttuuri- ja vapaa-aika palvelut

Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelujen tehtävänä on mahdollistaa maahanmuuttajien yhdenvertainen osallistuminen eri järjestöjen ja yhdistysten tarjoamiin harrastusmahdollisuuksiin sekä kunnan tarjoamiin omiin kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin. Käytännössä yhteistyö on toteutunut ideoimalla osallistavaa toimintaa yhteistyössä maahanmuuttopalveluiden kanssa. Tarjoamalla maahanmuuttajille matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja jakamalla heille tietoa kunnan alueella toimivista eri järjestöistä ja yhdistyksistä kotoutumista tuetaan uusien tulijoiden arkisessa ympäristössä. Tulevalla toimintakaudella 2020 -2022 yhteistyötä tullaan tiivistämään maahanmuuttopalveluiden sekä kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluiden kesken.

Hyvät työkäytännöt:

- Tuusulan kolmessa eri kuntakeskuksessa kirjastot ovat tarjonneet tilat ns. **Pulinakerhoille**, jossa suomea vasta opettelevat maahanmuuttajat ovat voineet harjoitella suomen puhumista yhdessä vapaaehtoisten kanssa.
- Paikallisten urheiluseurat ovat olleet avoimia uusien tulijoiden rekrytoimisessa yhteistyössä maahanmuuttopalveluiden kanssa

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Mahdollistetaan maahanmuuttajien yhdenvertainen osallistuminen kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluihin	<ul style="list-style-type: none"> • Jaetaan tietoa yhdistystoimijoista, aktiivinen yhteistyö maahanmuuttopalveluiden, paikallisyhdistysten sekä kulttuuri-vapaa-aikapalveluiden kanssa 	kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut Maahanmuuttopalvelut
Kehitetään palveluita erilaisia ryhmiä ja heidän tarpeitaan paremmin vastavaksi.	<ul style="list-style-type: none"> • Painotetaan palveluissa avoimuutta ja tasavertaisuutta. Maahanmuuttajien ja kanta-väestön vuorovaikutusta tuetaan, kuten myös kantaväestön roolia kotouttamisessa 	Kulttuuri- ja vapaa-aikapalvelut

11. Kotoutumista edistävät terveysterveystoimet

Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä vastaa Tuusulan kunnan sosiaali- ja terveystoimien järjestämisestä ja tuottamisesta 1.1.2019 alkaen. Sosiaali- ja terveystoimet tukevat onnistunutta kotoutumisprosessia ja siksi on tärkeää, että palveluja toteutetaan aktiivisessa yhteistyössä kunnan kotouttamistyön kanssa. Kuntayhtymä ja kunnat sopivat kotouttamistyön kohdennettavista resursseista, vastuista, työnjaosta ja yhteistyöstä.

Maahanmuuttajille järjestetään lakisääteiset sosiaali- ja terveystoimet kuten muillekin kuntalaisille. Yhdenvertaisuuden toteuttamiseksi maahanmuuttajat tarvitsevat heille kohdennettuja ennaltaehkäiseviä palveluja.

Tavoitteena on tukea maahanmuuttajien omatoimista selviytymistä ja elämänhallintaa aktiivisella maahanmuuttajien omia voimavaroja ja lisäämällä tietoisuutta suomalaisessa kulttuurissa elämisestä. Palveluissa huomioidaan eri-ikäisten maahanmuuttajien tarpeita ja erityisesti tulkauksen tarve. Kotoutumista tuetaan suunnitelmallisen sosiaalityön ja sosiaali- ja terveystoimien avulla. Keskeistä on yksilöllinen palvelutarpeen arvioiminen ja tarvittavien sosiaali- ja terveystoimien oikea-aikaisuus.

Kuntapaikoille vastaanotetuille maahanmuuttajille ja tarpeen mukaan riskialueilta tuleville maahanmuuttajille tehdään terveystarkastukset Sosiaali- ja terveystoimien ohjeistuksen mukaan,

muille maahanmuuttajille tarpeen mukaan. Terveystarkastuksessa kartoitetaan terveyden ja hyvinvoinnin tila haastattelemalla asiakas tulkin avulla. Tarkastuksen jälkeen maahanmuuttaja ohjataan iän ja tarpeen mukaisesti julkisen terveydenhuollon piiriin. Terveystarkastuksessa huomioidaan ja kirjataan jo olemassa olevat vammat ja sairaudet. Näiden osalta hoito aloitetaan tai sitä jatketaan perus- ja/tai erikoissairaanhoidossa. Maahanmuuttajille kohdennettu laaja-alainen terveysneuvonta on tärkeä osa kotoutumistyötä.

Täysi-ikäisellä turvapaikanhakijalla on oikeus kiireelliseen hoitoon ja terveydenhuollon ammattihenkilön välttämättömiksi arvioimiin muihin terveyspalveluihin, kuten äitiysneuvolapalveluihin ja välttämättömien kroonisten sairauksien hoitoon. Alaikäisellä turvapaikanhakijalla on oikeus saada samat terveyspalvelut kuin muillakin alaikäisillä kuntalaisilla.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Maahanmuuttaja saa kotoutumistaan tukevat sosiaalipalvelut	Suunnitelmallisen sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen toteutuminen ja seuranta sekä yhteistyö kuntayhtymän ja kunnan kesken	Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä
Terveyden edistäminen ja terveyserojen kaventaminen	<ul style="list-style-type: none"> • Terveysneuvontapalvelujen kehittäminen yhteistyössä kunnan ja Keusote: n kesken • Maahanmuuttajien terveys-tarkastusten ja terveysneuvonnan toteuttaminen yhdenmukaisesti Keusote: n kunnissa • Traumatisoituneiden maahanmuuttajien hoitopolkujen kehittäminen 	Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä

12. Kotouttamista tukeva viestintä ja tiedottaminen

Kunnan on lakisääteisesti huolehdittava osaltaan maahanmuuttajien alkuvaiheen ohjauksesta, neuvonnasta ja tiedottamisen toteutumisesta sekä perustiedon antamisesta suomalaisesta yhteiskunnasta. (1386/2010,).

Maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin liittyvää tietoutta tarvitsee myös kantaväestö sekä kotoutumistyötä tekevät tahot. Viestinnän ja tiedottamisen yhtenä tehtävänä on ylläpitää osaltaan kulttuurien välistä vuoropuhelua. Onnistunut viestintä toimii parhaimmillaan siltana maahanmuuttajien ja suomalaisen yhteiskunnan välillä.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
---------	------------	------------

<p>Tuusulassa asuva maahanmuuttaja saa riittävästi tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta, kotikunnastaan ja palveluista.</p> <p>Maahanmuuttaja löytää tarvitsemansa palvelut</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajat saavat tarpeeksi kotouttamiseen liittyvää neuvontaa. • Kunnan www-sivuja päivitetään vastaamaan paremmin maahanmuuttajien tarpeita. Sivuston kieliversioita kehitetään ja maahanmuuttajille kohdennettua informaatiota lisätään. 	Kaikki toimialat
<p>Kunnan henkilöstön koulutus maahanmuuttoasioissa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Kunnan intranettiin kootaan palveluiden keskeinen sisältö maahanmuuttajien kanssa työskenteleville. 	Kaikki toimialat palvelujensa osalta

13. Monialainen verkostoyhteistyö eri tahojen kanssa

Laki kotoutumisen edistämisestä edellyttää paikallisten viranomaisten kehittävän kotouttamista monialaisena yhteistyönä. Useilla järjestöillä on halua ja valmiudet toimia yhdessä maahanmuuttajien kanssa.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
<p>Kunnassa asuvien maahanmuuttajien ohjautuminen jo olemassa olevien 3. sektorin ja seurakunnan järjestämiin toimintoihin.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Viestintäkäytäntöjen kehittäminen • Yhteistyön tiivistäminen eri toimijoiden kanssa 	Kotouttamisen koordinaatioryhmä, 3.sektorin toimijat ja seurakunta
<p>Kahdensuuntaisen kotoutumisen edistäminen</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ystävöimintamallien kehittäminen • Tarjotaan maahanmuuttajille mahdollisuuksia tuoda esiin omaa kulttuuriaan. 	Seurakunta, 3. sektorin toimijat ja maahanmuuttajat
<p>Kunnassa asuvien maahanmuuttajien aktivoituminen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajia kannustetaan vaikuttamaan omiin asioihinsa ja ottamaan vastuuta asioiden eteenpäin viemisestä 	Maahanmuuttajat, 3. sektorin toimijat ja seurakunta

TE-toimistolla on keskeinen rooli kotoutumisen suunnittelussa ja toteuttamisessa. TE-toimisto vastaa työnhakijoiden alkukartoituksesta, kotoutumiskoulutuksesta ja työllisyyden edistämisestä.

Itä-Uudenmaan kihlakunnan poliisilaitos antaa informaatiota ulkomaan kansalaisen Suomessa oleskeluun ja työnteko-oikeuteen liittyvissä asioissa. Poliisilla on merkittävä rooli maahanmuuttajavastaisten asenteiden torjunnassa.

Kansaneläkelaitos vastaa eri sosiaalietuuksista, joihin maahanmuuttaja on oikeutettu oleskelu - luvan saatuaan.

Tuusulan evankelis- luterilainen seurakunta on ollut aktiivisesti mukana tukemassa maahanmuuttajien kotoutumista. Seurakunnan vapaaehtoisista moni on osallistunut kuntaan tulevien pakolaisten alkuvaiheen vastaanottoon. Seurakunta tarjoaa myös tiloja kunnan kotouttamistyölle vapaaehtoisten tapaamisiin, joissa ovat mukana kunnan, eri järjestöjen ja seurakunnan vapaaehtoiset. Lisäksi vuodesta 2017 kunta, seurakunta ja SPR ovat tarjonneet tukitapaamisia ja konsultaatiota pakolaisten parissa toimiville vapaaehtoisille.

Suomen Punainen Risti (SPR) Tuusulan paikallisosastot ovat aktiivinen kotouttamisen toimija kunnan tukena. Yhteistyössä SPR:n Uudenmaan piirin kanssa järjestetään ”Tulijan tukena”-koulutusta, jota kautta on saatu uusille kuntaan tuleville pakolaisille. Lisäksi SPR:n Jokela-Nuppulinan osasto järjestää suomen kielen pulinakerhoa yhteistyössä kirjaston kanssa.

Mannerheimin Lastensuojeluliitolla (MLL) toimii Tuusulassa kolme paikallisyhdistystä, Hyrylässä, Jokelassa ja Kellokoskella, joiden toimintoihin myös maahanmuuttajat ovat tervetulleita. MLL:n toimintoja ovat perhekahvilatoiminta, muskari sekä Ystäväksi Maahanmuuttajaäidille-toiminta. Kaikille avoimessa perhekahvilassa on mahdollisuus käydä kahvilla ja tapaamassa muita lapsiperheitä. MLL:n Uudenmaan piiri tarjoaa Ystäväksi maahanmuuttajaäidille -toimintaa myös Keski-Uudellemaalle. Kyseessä on toiminta, jonka tavoitteena on tukea Suomeen muuttaneiden naisten suomen kielen oppimista ja kotoutumista paikallisten vapaaehtoisten ystävien kautta.

14. Henkilöstön koulutus

Uusi kotouttamislaki edellyttää, että kunnan on huolehdittava oman henkilöstönsä osaamisen kehittamisestä kotoutumisessa. (1386/2010, 30§) Useimmissa Keski-Uudenmaan alueen kunnissa maahanmuuttajapalvelut toteutetaan peruspalvelujen piirissä. Tämä edellyttää, että henkilöstöllä tulee olla tarvittavaa osaamista maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuusasioissa.

Tulevalla toimintakaudella 2020-2022 henkilöstön koulutukseen tullaan maahanmuuton osalta panostamaan nykyistä enemmän, koska tälle on selkeästi kysyntää.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Henkilöstöllä on riittävä osaaminen monikulttuurisuusasioissa.	Henkilöstön koulutuksissa huomioidaan etnisiä suhteita, monikulttuurisuutta ja kotoutumiseen liittyvät	Henkilöstöpalvelut Maahanmuuttopalvelut

	näkökulmat osana järjestettäviä koulutuksia.	
Luodaan toimintaedellytyksiä ja valmiuksia kohdata maahanmuuttajia erilaisissa palvelutilanteissa.	<ul style="list-style-type: none"> Kotouttamistyöhön liittyvä koulutus liitetään osaksi työntekijöiden perehdytystä työyhteisöissä. Järjestetään koulutuksia palvelutilanteissa toimivalle henkilöstölle, jossa huomioidaan maahanmuuttajataustaisten ihmisten kohtaaminen asiakaspalvelutilanteissa. 	Kaikki toimialat Henkilöstöpalvelut Maahanmuuttopalvelut

15. Pakolaisten kotoutumista edistävät toimenpiteet

15.1. Alkukartoitus ja kotouttamissuunnitelma:

Alkukartoituksessa arvioidaan maahanmuuttajan työllistymis-, opiskelu- ja muita kotoutumisvalmiuksia sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimenpiteiden tarpeita, kuten elämäntilannetta ja siitä johtuvia palvelutarpeita. Alkukartoituksen pohjalta laaditaan tarvittaessa kotoutumissuunnitelma, joka laaditaan pääsääntöisesti yhteistyössä maahanmuuttajan, sosiaalitoimen edustajan ja TE-toimiston asiantuntijan kanssa.

TE-toimisto vastaa työnhakijoiksi ilmoittautuneiden alkukartoituksesta, kunnan vastuulla on työvoiman ulkopuolella olevien alkukartoitus (opiskelijat, kotona lapsiaan hoitavat vanhemmat ja eläkeläiset). Kunta tai työ- ja elinkeinotoimisto käynnistävät alkukartoituksen perusteella kotoutumissuunnitelman laatimisen viimeistään kahden viikon kuluttua siitä, kun maahanmuuttajalle on tehty alkukartoitus.

Alkukartoituksessa arvioidaan maahanmuuttajan ja hänen perheensä

- luku- ja kirjoitusvalmiudet
- kielitaidot
- opiskeluvalmiudet ja -edellytykset
- aikaisempi koulutus ja työkokemus
- pätevyys jollakin erityisalalla ja muut vahvuudet
- omat toiveet työn ja koulutuksen suhteen
- elämäntilanne, terveydentila ja niiden mukaiset palvelutarpeet

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Kotoutumista tuetaan moniammatillisella alkuvaiheen ohjauksella ja neuvonnalla sekä varmis-	<ul style="list-style-type: none"> Kunta tekee alkukartoituksen työvoiman ulkopuolella oleville maahanmuuttajille, TE-toimisto muille 	Kunta TE-toimisto

tamalla maahanmuuttajan osallistuminen kotoutumista tukeviin palveluihin heti maahantulon jälkeen	<ul style="list-style-type: none"> • Kotoutumissuunnitelmassa huomioidaan koko perhe • Kotoutuja ohjataan palvelutarpeensa mukaisesti työllistymistä edistäviin palveluihin 	
---	---	--

15.2 Muut kotoutumista edistävät tekijät

Onnistunut kotoutuminen vaatii saumatonta yhteistyötä kaikilta kunnan eri toimialoilta. Maahanmuuttokoordinaattori tiedottaa uusien perheiden saapumisesta kunnan eri toimialoja; keskeisimpänä asuntopalvelut, lapsiperheiden kohdalla varhaiskasvatuksen ja koulun henkilöstöä sekä pakolaisten alkutarkastuksiin liittyen nykyistä Keski-Uudenmaan Sote-kuntayhtymää. Useimmat pakolaiset tarvitsevat alkuvaiheessa tiivistä lähiohjausta.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Pakolaisten kuntaan tulo tapahtuu hallitusti ja suunnitelmallisesti.	<ul style="list-style-type: none"> • Kunta varautuu vastaanottamaan pakolaisia valtuuston päätöksen mukaisesti 	Kunnan eri toimialat
Pakolaisille voidaan osoittaa tarpeenmukainen asunto	<ul style="list-style-type: none"> • Selvitetään yhteistyömahdollisuudet lähikuntien ja yksityisten tahojen kanssa 	Tuusulan kunnan kiinteistöt Oy
Pakolainen saa riittävästi tietoa ja opastusta kotoutumisen alkuvaiheessa	Alkuvaiheen lähiohjaus, kotikäynnit, viranomaisasioinnit, suomalaisen palvelujärjestelmään tutustuminen	Maahanmuuttopalvelut
Tarvittavien asuntojen järjestäminen kunnan vastaanottamille pakolaisille.	<ul style="list-style-type: none"> • Valtion tukeman vuokra-asuntokannan lisääminen / asuntotuotanto ja tontinluovutusohjelma • Käytetään tarvittaessa asuntojen välivuokrausta • Aktiivinen toiminta yksityisten vuokranantajien sekä yleishyödyllisten vuokranantajatahojen kanssa 	Tuusulan kunnan Kiinteistöt Oy
Pakolaisten fyysinen ja psyykkinen hyvinvointi	Pakolaisten alkutarkastus terveydenhuollossa	Keski-Uudenmaan sote-kuntayhtymä

16. Tulkkipalvelut

Viranomaisen on kielilain (423/2003), sosiaalihuollon asiakaslain (812/2000) ja hallintolain (434/003) perusteella huolehdittava asian tulkitsemisesta tai kääntämisestä, jos maahanmuuttaja ei osaa viranomaisen käyttämää suomen tai ruotsin kieltä. Asia voidaan tulkita tai kääntää sellaiselle kielelle, jota maahanmuuttajan voidaan todeta asian laatuun nähden riittävästi ymmärtävän. Tulkkipalvelut ovat osa hyvää, asiakaslähtöistä palvelua.

Tulkkaus voi tapahtua myös etätulkkauksena puhelimitse. Etätulkkaus sopii erityisesti silloin kun tulkkia tarvitaan nopeasti ja tulkattavat asiat ovat selkeitä ja luonteeltaan informatiivisia. Myös pikatulkkauspalvelut ovat tulkkauksen uusin muoto, jolloin työntekijä voi suoraan älypuhelimesta tilata nopeasti haluamansa kielen tulkin. Tuusulan kunnan tulkkiyhdytys löytyy Kaiusta kohdasta Aineistot> Muut ohjeet> Maahanmuuttajat kunnan palveluissa- ohjeistuksen alta.

Tavoite	Toimenpide	Vastuutaho
Parannetaan kuntalaisten oikeutta tulla ymmärretyksi ja oikeutta osallistua oman asiansa käsittelyyn.	<ul style="list-style-type: none"> Mahdollistetaan tulkin käyttö kaikissa kotoutumista edistävissä palveluissa 	Toimialat
Tulkin käyttö tukee asiakastyötä	<ul style="list-style-type: none"> Järjestetään koulutusta ja mahdollistetaan henkilöstön osallistuminen tulkinkäyttökoulutuksiin Tulkkiyhdytys jaetaan keskeisille kotouttamisessa mukana oleville tahoille 	Maahanmuuttopalvelut

17. Kotoutumispalveluiden kehittäminen tulevaisuudessa

Maahanmuuttajien kotoutumistyön onnistuminen edellyttää toimivaa ja tiivistä yhteistyötä kunnan eri toimialojen välillä. Maahanmuuttotyölle on luotu perusrakenteet viimeisen kolmen vuoden aikana. Asiakasmäärän kasvaessa ja työmuodon kehittyessä olennaisinta on varmistaa tulevaisuudessa riittävät resurssit kotouttamistyöhön. Lisäksi kaikille kunnassa asuville oleville maahanmuuttajille tulee löytää mielekkäät, soveltuvat koulutus- ja työllistymispolut. Tämä on tehokkain keino maahanmuuttajien syrjäytymisen ehkäisemiseksi.

Tavoite:	Toimenpide:	Vastuutaho:
Maahanmuuttajien onnistunut kotoutuminen	<ul style="list-style-type: none"> • Olemassa olevien resurssien mahdollisimman tehokas hyödyntäminen • Riittävien resurssien turvaaminen 	Yhteiset Palvelut
Jokaiselle maahanmuuttajalle löytyy mielekästä tekemistä	<ul style="list-style-type: none"> • Kotokoulutuksessa olevien jatko ohjaaminen • Kolmas sektori mukana paikallisyhteisöihin tutustuttamisessa 	Maahanmuuttopalvelut Työllisyyspalvelut Kolmas sektori

18. Kotouttamishjelman seuranta

Kotouttamishjelma on yksi kunnan hyvinvointisuunnitelman alaohjelmista. Kotouttamishjelmaan kirjataan kotouttamistyölle asetettavat tavoitteet ja niiden toteutumisesta raportoidaan hyvinvointikertomuksen yhteydessä. Seurannasta ja päivittämisestä vastaa kotouttamisen koordinaatioryhmä, joka laatii mittarit eri toimenpiteiden tavoitteiden toteutumiselle. Kotouttamishjelman toteutusta seurataan tilinpäätöksen ja talousarviovalmistelun yhteydessä. Kotouttamishjelma päivitetään kotouttamislain mukaisesti valtuustokausittain.

Lähteet:

Tuusulan kuntastrategia 2018 -2021
Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)
Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014)
Sosiaalihuoltolaki (1301/2014)
Toimeentulotukilaki (1412/1997)
Perusopetuslaki (1998/628)

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus -opas (Opetushallitus)<https://opinto-polku.fi/wp/valintojen-tuki/maahanmuuttajienkoulutus/perusopetus-maahanmuuttajille/>

Kotouttamisohjelman laadinnassa mukana olleet tahot:

Tuusulan kunnan kasvatuksen tulosalue: Anne Ojalehto, Katja Mäkinen, Virve Saarinen, Kristiina Grönroos, Hannamari Halinen
Tuusulan kunnan maahanmuuttopalvelut: Kristiina Illikainen, Melonia Khosravi
Tuusulan kunnan työllisyyspalvelut: Laura Smolander, Päivi Kipinä
Tuusulan kunnan kulttuuri -ja vapaa-aikapalvelut: Risto Kanerva
Tuusulan alueen järjestötoimijat: Marja Rönkkö (SPR-Etelä-Tuusulan osasto), Raita Koski (Tuusulan evankelisluterilainen seurakunta)
Keusote-kuntayhtymä: Marja-Liisa Palosaari, Susanna Pitkänen, Kaarina Koivula